

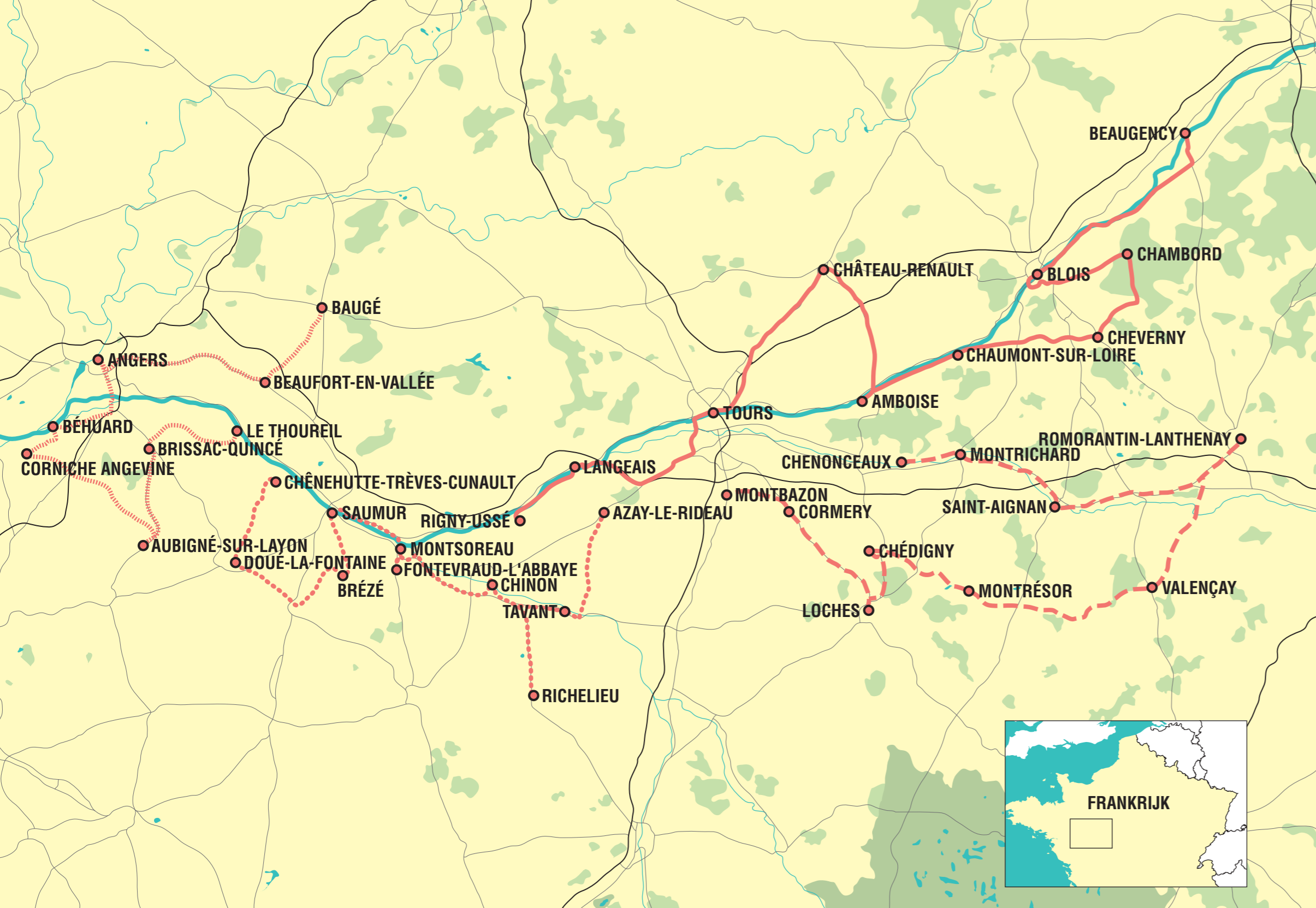
VORSTELIJKE LOIRE

Vorstelijke Loire

JEROEN SWEIJEN

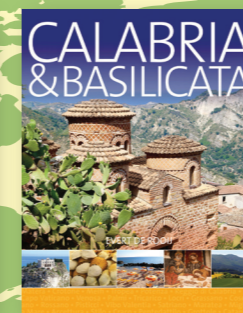

ZIE VOOR HET ACTUELE EN COMPLETE AANBOD VAN ONZE REISGIDSEN: WWW.EDICOLA.NL

AZIË & OCEANIË

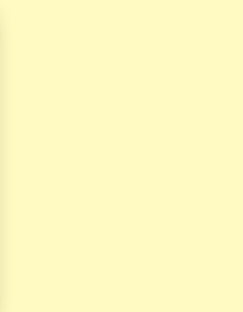
ITALIË

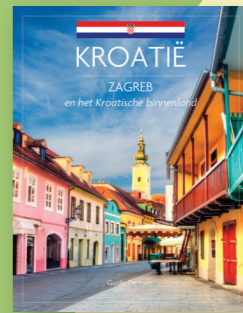
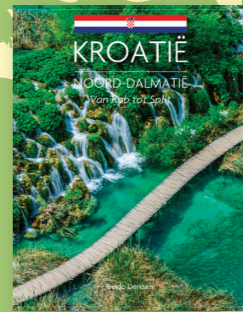
FRANKRIJK

PORTUGAL

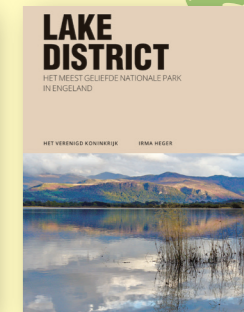
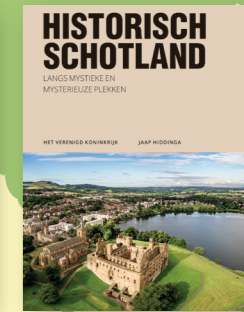
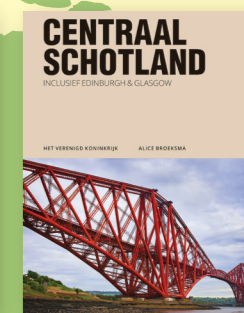
KROATIË

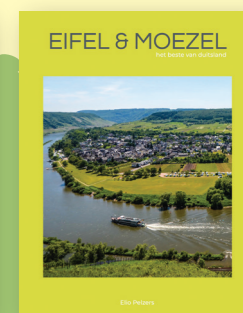
SPANJE

VERENIGD KONINKRIJK

DUITSLAND

LANGZAME LOME LOIRE

Hé, een bankje aan het water. Laten we daar eens gaan zitten, op ons gemak, kijken naar het water dat hier al eeuwen voorbij stroomt. Wanneer de Loire onder de brug van Beaugency dit boek komt binnenstromen, heeft zij al talloze kilometers, bruggen en meanders achter zich gelaten. Zij en haar zijrivieren houden ons gedurende onze rondreis gezelschap. De Loire is geen *rivière*, het is een *fleuve* – in het woord voel je het machtige karakter al. Een *fleuve* is een rivier die uitmondt in zee, in tegenstelling tot een *ri-vière*, die in een andere rivier of een *fleuve* uitmondt.

De Loire wordt vaak *le dernier fleuve sauvage d'Europe* genoemd, de laatste woeste of wilde rivier van Europa, en dat klopt gedeeltelijk. Natuurlijk stroomt zij door bewoonde en bebouwde gebieden, langs steden, onder bruggen door en tussen dijken: vanuit dat oogpunt is zij niet wild of woest.

Aan de andere kant is zij nooit getemd door sluizen of gekanaliseerd en laat zij in haar lengte en breedte veel plaats voor natuurlijke diversiteit.

In de loop der eeuwen heeft de Loire het landschap getekend en ingericht. Zij heeft dalen uitgesneden, tufrotskliffen gemodelleerd en uiteindelijk ook dorpen en steden in haar dal aanvaard. Vanaf het begin van de middeleeuwen probeerde de mens de wilde rivier te temmen, opdat zij gebruikt kon worden voor scheepvaart en het vervoer van goederen. De grond langs de rivier was vruchtbaar; men wilde die graag bewerken en er graan en groente verbouwen. Maar de Loire bleef haar karakter tonen; een lange serie overstromingen is dan ook de prijs die de mens heeft moeten betalen om in de nabijheid van de rivier te mogen wonen en werken.

BEGINNEN IN BEAUGENCY

Laten we beginnen in Beaugency, aan de rand van de departementen Loiret en Loir-et-Cher. Hier bevond zich lange tijd de enige Loirebrug tussen Orléans en Blois, die volgens de overlevering door de duivel gebouwd werd. Op een dag ging de duivel op bezoek bij de burgemeester van Beaugency. Hij was voor de gelegenheid schitterend gekleed. Hij stelde aan de burgemeester voor om een stevige stenen brug te bouwen, op de plaats waar de inwoners moeizaam met een bootje de Loire overstaken. 'Wat kost mij dat?', vroeg de burgemeester. 'Geen cent,' zei de duivel, 'maar de eerste ziel die over de brug loopt, is voor mij.' 's Anderendaags werden de inwoners van Beaugency wakker en het eerste wat ze zagen was een prachtige stenen brug. Nieuwsgierig gingen ze erheen en zagen de burgemeester in vol ornaat bij de brug, met een kat in de armen. De duivel stond aan de overzijde. Vol verbazing keken ze toe. De burgemeester zette de kat op de brug, gooide er een emmer water overheen, en de kat stook over de brug – en betaalde zo de zielenschuld van de stad aan de duivel.

Je kunt op verschillende manieren door deze plezierige stad wandelen, die een hoge dichtheid aan oude monumenten kent. Laten we vanaf de rivier eens langs de rue de l'Évêché omhoog lopen, een smal en bochtig straatje, waarboven je al snel de kerktoren Saint-Firmin ziet opdoemen. Deze 15e-eeuwse kerktoren is het enige restant van de gelijknamige parochiekerk, die tijdens de Revolutie werd afgebroken. Drie keer per dag luidt het carillon een volksliedje, dat oorspronkelijk

een spotlied tegen koning Karel VII was. Vanaf dit plein zie je rechts ook al de donjon opdoemen, maar we gaan eerst richting de markthallen. Op zaterdag is het hier markt – een aanrader, want de markt is geïnstalleerd op meerdere oude pleinen en zorgt voor een geanimeerde drukte.

Vanaf het plein met de markthallen gaan we door de rue de l'Ours – een oude herbergnaam – richting place du Martroi, waar vroeger het kerkhof van Beaugency was. Toen de stad groter werd en men een marktplein nodig had, werd daarvoor de enige overgebleven open ruimte gebruikt: het kerkhof. Dat verklaart ook de naam van het plein; *martroi* komt van *martyretum*, een oude benaming voor een kerkhof. De oude kerk Saint-Étienne staat nog als stille getuige in een hoekje van het drukke marktplein. Het is een lage kerk, het oudste bedehuis van Beaugency. Langs de rue du Chat-Qui-Dort kom je bij de Petit Mail, een brede allée met hoge bomen. Hier liep de oude omwalling van Beaugency, waarvan de Porte Tavers uit de 12e eeuw een overblijfsel is. Vanaf de kop van de Petit Mail geniet je van een schitterend uitzicht over de Loire en het platteland aan de overzijde.

We lopen terug naar de markt en gaan via de rue du Martroi verder de oude stad door. Overal zie je hier vakwerkhuisen met mooi beeldhouwde details en evenzoveel charmante stenen huizen. We slaan rechtsaf de rue du Change in, onder de Tour de l'Horloge door, een stadspoort uit de 12e eeuw. We komen langs het statige gemeentehuis, waarvan de imposante façade een

mengeling toont van middeleeuwse architectuur met veel versieringen die kenmerkend zijn voor de renaissance. Als je een bezoekje brengt aan dit stadhuis, kun je op de eerste verdieping in de Erezaal genieten van acht schitterende wandtapijten, waarvan er vier de continenten uitbeelden die in de 17e eeuw bekend waren.

Neem een steegje naar links en je komt uit op de rue du Pont. Deze straat, in het verlengde van de oude brug, loopt langs (en gedeeltelijk over) het beekje de Rû; het is een fleurig geheel met kleine bruggetjes en enkele resten van oude watermolens, nu getransformeerd tot woonhuizen.

Langs een klein straatje en onder een poort door komen we bij het place Dunois, ingesloten tussen kasteel en kerk. Het kasteel is voor onbepaalde duur voor bezoek gesloten. Aan de kop van het plein ligt de machtige donjon van Beaugency, die hoog boven de stad uittorent. Deze vierkante Tour César uit de 11e eeuw is maar liefst 36 meter hoog; de binnenkant, die vijf verdiepingen telde, is geheel tot ruïne vervallen. De Notre-Dame-abdijkerk dateert uit de 12e eeuw en is in de 17e eeuw geheel gerestaureerd, nadat zij veel geleden had onder de Godsdienstoorlogen. Het interieur voelt zeer sereen aan, mede door een bijzondere lichtinval. Wanneer je door de rue de l'Abbaye weer naar de rivier loopt, zie je aan je linkerhand de voormalige abdij – tegenwoordig hotel-restaurant – en de Duivelstoren. Deze Tour du Diable is een overblijfsel van de verdedigingswerken die de Loirebrug moesten bewaken – en die was immers door de duivel gebouwd!

Tegenover de donjon kun je bij César & Firmin (1bis place Saint-Firmin) in een aangename huis-kamersfeer heerlijk ijs eten of smakelijk en biologisch lunchen.

De stad in

Vanaf het dominerende kasteel dalen vele smalle straatjes af naar de rivier, waarbij stilaan de charme van de stad blootgelegd wordt. Het is heerlijk kuieren in deze stad aan de Loire. Op elke straathoek is wel weer wat nieuws te zien en het is er aangenaam en gezellig. Van de kasteeltuinen is de *Jardins des simples et des fleurs royales* nog over, ingesloten tussen de loggiafaçade van het kasteel en het place Victor Hugo met het gracieuze Pavillon Anne-de-Bretagne en de 17e-eeuwse Saint-Vincentkerk. Dichter bij de Loire vind je de veel oudere Saint-Nicolaskerk, oorspronkelijk een abdijkerk, waarvan de sobere klassieke gebouwen tot aan de rivier reiken. In dit oude Jakobijnenklooster bevinden zich meerdere musea, met als thema's natuurwetenschap, religieuze kunst en strips. Bij laag water ontwaart je de basis van een oude middeleeuwse brug.

Al ronddolend kom je langs meerdere mooie oude huizen, waaronder de kanselarij die in de 16e eeuw als rechtbank dienst deed, of het *maison des Arcobates*, een van de oudste huizen van Blois, waar houten acrobatjes speels tegenop klimmen. De Denis-Papintrappen geven een mooi perspectief op het zuiden van de stad; in 2019 is er een reproductie van de Mona Lisa opgeschilderd. De Tour Beauvoir is het oudste gebouw van Blois; van de 13e tot de 20e eeuw deed zij dienst als gevangenis.

De liefhebbers van oude straatjes zullen zeker de wijk rondom de kathedraal op waarde weten te schatten. De laatgotische kathedraal dateert uit de 17e eeuw, nadat in 1678 haar voorganger door een orkaan verwoest was. Het stadhuis van Blois bevindt zich in het oude bischoppelijk paleis, waarachter zich de *Jardins de l'Évêché* uitstrekken. Het is een aangenaam park met een schitterend uitzicht over stad en rivier, waar ook het rode hert volop van geniet.

Uit in Blois

We volgen Émilie Dubrail langs haar favoriete adresjes in Blois. 'Bar Le Saint-Lubin (18 rue Saint-Lubin) is een gezellig café, waar vaak concerten worden gehouden. Op zaterdag staat het terras midden op de markt; met een beetje geluk kun je in de zon genieten van de gezelligheid. Wanneer de Saint-Lubin aan het begin van de avond sluit, kun je even verderop terecht bij Ben's Blues Bar (41 rue Saint-Lubin), een heerlijk bruin muziekcafé. Boven aan de Denis-Papintrappen heb je een mooi terrasje met een schitterend uitzicht tot aan de dorpen aan de overzijde van de Loire – het café heet ook naar Denis Papin (25 rue Saint-Honoré)'.

Émilie is ook groot fan van de *guinguette*, die elke zomer aan de Loire plaatsvindt in de eerste week van juli. 'De guinguette wordt gehouden aan de port de la Creusille, een unieke plek met het allermooiste uitzicht op de historische binnenstad van Blois en op zijn mooist als de zon ondergaat. Er staan lange tafels, waaraan iedereen welkom is, twee podia met wisselende muziek, kraampjes om lekker eten te halen en natuurlijk bier en wijn van lokale brouwerijen en wijnboeren. Er heerst een hartelijke, gemoedelijke sfeer.'

Tovenaarsleerling?

Jean-Eugène Robert-Houdin (1805-1871) wordt beschouwd als een van de grootste goochelaars aller tijden en als grondlegger van de moderne goochelkunst. Hij bedacht en creëerde ook automaten; zijn woning in Blois was vergeven van domotica *avant la lettre*. Deuren gingen vanzelf open, belletjes rinkelden wanneer je langsliep en een robot harkte de tuin aan. Hij wordt geëerd in het *Maison de la Magie Robert-Houdin*, een bijzonder leuk goochelarij- en magie-museum. En elk half uur komt de afschrikwekkende draak even kijken...

CHAMBORD

'Ik zou graag de clausule van het testament van Adam willen zien, waaruit blijkt dat ik uitgesloten zou zijn bij de verdeling van de wereld.' Het citaat van Frans I (1494-1547), koning van Frankrijk van 1515 tot aan zijn dood, zet direct de toon. Niets is deze emblematische Franse koning te groot, te mooi, te veel. Gedurende zijn koningschap maakt Frankrijk een enorme ontwikkeling door op gebied van kunst en literatuur. Op militair en politiek terrein wordt zijn bewind gekenmerkt door meerdere oorlogen – met name in Italië – en een invloedrijke diplomatieke strategie. Door die oorlogen in Italië leert hij dat land goed kennen en vooral de kunstzinnige stroming die daar aan het ontstaan is en die uit zal groeien tot de renaissance.

In 1519 luidt Frans I officieel de bouw in van zijn nieuwe kasteel, dat volgens zijn zeggen 'mooi, groots en weelderig' zal zijn. Voeg er de woorden luxueus en uitbundig aan toe en de lijnen van Chambord beginnen zich op papier al af te

Het massatoerisme maakt dat sommige kastelen, met name Chambord, Chenonceau en Cheverny, met hun enorme parkeerterreinen en soms lange wachtrijen, bijna tot pretparken zijn geworden. Natuurlijk wil je deze grote drie gezien hebben – kies dan bij voorkeur een bezoekmoment aan het einde van de dag of tijdens de lunch, wanneer het er minder druk is.

tekenen. Hij wil een kasteel bouwen dat de wereld versteld zal doen staan. Maar waarom zo ver achteraf, hier in deze moerassige uithoek, verscholen in de uitgestrekte bossen van de Sologne?

Hij kiest Chambord juist omdat de plaats zo afgelegen is en omdat de streek perfect is voor de jacht. Hij is van plan hier aangename momenten door te brengen met zijn naaste vriendenkring, aangevuld met vrouwelijk schoon. Om vrienden en vriendinnen op gepaste wijze te kunnen ontvangen, pakt hij het groots aan: het kasteel telt meer dan 400 kamers, een statige dubbele wenteltrap en een enorm park om in te jagen. De natuur in Chambord lijkt niet mee werken. De plaats is drassig en stroomt om de haverklap onder, maar daar heeft de exuberante koning maling aan. Voor een stabiele ondergrond laat hij door een grote schare timmerlui grote houten heipalen maken – ja, dit immense kasteel staat op houten palen. Het blijkt gevaarlijk om hier te werken: meerdere ambachtslieden bezwijken aan dodelijke moeraskoortsen. Ter plekke zijn ook geen stenen om het kasteel te bouwen. Wat let hem om meer dan 220.000 ton stenen met schepen over de Loire aan te laten voeren, uit te laden in de haven van Saint-Dyé en vervolgens met ossenkarren naar de bouwplaats te vervoeren?

Toch is er nog een probleem: de koning wil per se dat zijn kasteel omringd wordt door water. Hij wil daarvoor de loop van de Loire over een afstand van enkele kilometers laten verleggen maar dat idee blijkt te hoog gegrepen. Een eeuw later kanaliseert men alsnog de kleine Cosson, die voor het water zorgt dat het kasteel deels omspoelt – zo zijn de slotgrachten, die Frans zo graag wilde zien en waarin het kasteel zich weerspiegelt, er alsnog gekomen.

Zoveel werk, zoveel mensen en middelen... uiteindelijk verblijft Frans slechts 73 dagen in het kasteel van Chambord, dat met recht beschouwd wordt als het grootste en bekendste Loirekasteel.

middelpunt van het dorp, want hier werden alle nieuwtjes en dorpsroddels besproken. Daaraan dankt zo'n *caquetoir*, dat je in deze hoek van de Sologne wel vaker tegenkomt, zijn naam: *caqueter* is een van de vele werkwoorden die verwijzen naar 'ouwehoeren', 'kleppen' of 'roddelen'.

Vlakbij Cheverny ligt het kasteel van Troussay, dat beschouwd wordt als het kleinste Loirekasteeltje. Dit authentieke Solognekasteeltje, in de 19e eeuw smaakvol gerestaureerd, sluit geheel aan bij de regionale traditie: drie gebouwen, waaronder het *logis*, in een U-vorm gebouwd rondom een centraal plein, dat afgesloten is door een muurtje. De voorgevel heeft wel wat weg van Chambord, de achtergevel vertegenwoordigt de Lodewijk XII-stijl, compleet met stekelvarken, het dier dat deze Franse koning in zijn wapenschild voerde. Het kasteel wordt nog steeds bewoond; het interieur is slechts met een rondleiding te bezoeken, die je langs authentieke meubels (16e-18e eeuw) voert en over roodgele 15e-eeuwse tegeltjes. Je kunt op het kasteel ook wijn proeven en romantisch overnachten.

CHEVERNY

'Duizend bommen en granaten!' Komt daar kapitein Haddock uit het kasteel gelopen? Zijn we hier echt bij het kasteel van Cheverny of bij het even beroemde kasteel Molensloot, waar we dadelijk ook Kuifje en professor Zonnebloem tegen het lijf lopen? We zijn wel degelijk in Frankrijk, maar als dit kasteel je bekend voorkomt, dan klopt dat: striptekenaar Hergé heeft zich voor kasteel Molensloot – in het Frans *Moulinsart* genaamd – laten inspireren door het middelste gedeelte van Cheverny, en ook het interieur vertoont gelijkenissen. Cheverny dankt een groot deel van zijn bekendheid aan onze sympathieke stripheld en speelt daar ook ruimschoots op in: naast het klassieke bezoek aan kasteel en tuinen word je hier eveneens ondergedompeld in de wereld van Kuifje. Er is een permanente en interactieve tentoonstelling, die een bezoek aan Cheverny tot een uitje voor het hele gezin maakt.

Het kasteel van Cheverny staat ook bekend om zijn hondenkennel, waar een honderdtal jachthonden leven. De huidige kennels dateren uit 1850; de driekleurige jachthonden zijn een kruising van Engelse foxhonden en het Franse poitevin-ras. Eenmaal per dag kun je het voeren van de honden bijwonen – *la soupe des chiens*, een markante belevens.

Je zou bijna vergeten dat in de schaduw van het kasteel Cheverny ook nog een charmant dorp ligt. De karakteristieke kerk heeft een ruim opgezet *caquetoir*, een soort voorportiek, dat vroeger letterlijk en figuurlijk het middelpunt van het dorp was en waar het nu ook nog goed toeven is. Het levert vooral bij warm weer beschutting en koelte op. Het was tot voor kort het absolute

VROOMHEID AAN DE VIENNE

In het oude dorp van Cravant-les-Côteaux hoor je slechts vogels kwetteren en een beekje stromen. Hier achteraan in de vallei tref je een goed bewaard Karolingisch heiligdom uit de 9e eeuw. Wonder boven wonder is deze kerk bewaard gebleven voor het nageslacht, doordat bij de openbare verkoop in 1865 de kerk opgekocht werd door een archeologische sociëteit. Eenmaal binnen kun je opmerken dat het schip het oudste gedeelte is van de kerk; koor (12e eeuw) en zijkapel (15e) zijn van later tijden. De oude doopvont en de sarcophagen zijn afkomstig uit kerken in de buurt; de 15e-eeuwse wandschilderingen die Onze-Lieve-Vrouw uitbeelden zijn origineel. Zorg dat je muntgeld bij je hebt, want je komt de kerk slechts binnen door een draaihek met een muntautomaat.

Wie dacht dat relikwieën van heiligen – en de aanbidding daarvan – een uitgestorven middeleeuws verschijnsel waren, vergist zich. Om het tegendeel te bewijzen hoef je alleen maar de Saint-Gilleskerk in L'Île-Bouchard binnen te lopen. In een linker-zijkapel vind je zeer recente relikwieën, die hier in L'Île-Bouchard fervent aanbeden worden, waaronder die van Paus Johannes Paulus II en moeder Teresa.

Op de linkeroever van de Vienne tref je de ruïnes van de voormalige priorij Saint-Léonard. In de 11e eeuw verrees hier een enorme priorij, waarvan slechts het kerkkoor overgebleven is. De uitdrukkingvolle beeldhouwde kapitelen zijn een opmerkelijk voorbeeld van romaanse beeldhouwkunst.

Het toppunt van religieuze fresco's vind je enkele kilometers verderop, in Tavant. Bij binnenkomst vallen de geschilderde scènes in het koor al op, maar het hoogtepunt vind je in de intieme crypte. Het bestaan hiervan was eeuwenlang vergeten, tot die bij onderhoudswerkzaamheden tevoorschijn kwam. De fresco's zijn daardoor uitermate goed bewaard en van een ongekeende iconografische rijkdom. Tijdens de rondleiding ontsluit Marina met verve en enthousiasme hiervan de geheimen. De 27 fresco's tonen realistische en geanimeerde figuren; de thematiek is ongebruikelijk met Oriëntaalse invloeden. Kunstwetenschappers buigen zich nog steeds over de precieze betekenis en de leesvolgorde van dit verrassende en inspirerende artistieke meesterwerk.

CHINONNAIS & SAUMUROIS

Rivière is een nostalgisch dorpje, waarvan de oude dorpskern met haar rug naar de Vienne gekeerd lijkt te zijn. Drie bloemrijke steegjes dalen af naar de rivier. Ooit was hier een overzetveer en telde het dorp meerdere vissers. Tegenwoordig kost het verschalken van een zalmpje je al gauw 22.500 euro boete. Op het rustige water liggen nog wel altijd meerdere *toues* te dobberen.

De dorpskerk ligt verborgen aan een klein binnenpleintje en ziet er van buiten slechts bescheiden uit, je zou er zo aan voorbijgaan. Duw de kerkdeur onder het afdak, weer een soort *caquetoir*, eens open, loop naar binnen en laat je overrompelen door de geheel beschilderde binnenzijde. Sla zeker ook de intieme blauwe crypte niet over en loop gerust de trappen aan weerszijden van het altaar op voor nog meer oude en modernere religieuze fresco's.

IN DE VOETSPOREN VAN DE KARDINAAL

Faye-la-Vineuse

In Faye-la-Vineuse is het stil. Het dorp heeft een ouderwetse charme, met knotwilgen, pittoreske steegjes en hier en daar overgebleven middeleeuwse elementen in huizen en bijgebouwen. Het is moeilijk voor te stellen dat dit ooit een ommuurde en welvarende stad was, met 11.000 inwoners, verdeeld over vijf parochies. De Franse Godsdienstoorlogen lieten de stad verwoest achter en luidden haar achteruitgang in. Tegenwoordig is Faye een verstillid dorp, waar zelfs de wijngaarden die nog in de naam voorkomen zijn verdwenen. De stadsmuren zijn grotendeels vervangen door een ringpad.

De collegekerk is een juweeltje, gedeeltelijk versterkt en met mooie sculpturen op de kapitelen. Binnen is het licht en mystiek stil, dit is het soort kerk waar nog altijd voelbaar iets spiritueels hangt. Ook hier is Foulques Nerra weer langsgelkomen: hij versterkte de stad en liet een nieuwe collegekerk op de oude crypte bouwen. Deze oude authentieke crypte uit de 11e eeuw is verrassend hoog en ruim, slechts met een gids te bezoeken.

Richelieu

Twee kilometer voor Richelieu valt al meteen de lange muur op. Eerst in de verte, vervolgens langs de weg. Hier stond het kasteel, of beter, het enorme paleis van kardinaal Richelieu. Bij het binnenrijden van dit modelstadje word je verwelkomd door een meer dan levensgrote kardinaal van steen op het place du Cardinal, dat het verbindende element vormt tussen de immense kasteeltuinen en het stadje. Van het kardinaalspaleis resten tegenwoordig slechts ruïnes.

Richelieu is een ommuurde planstad, waarvan het grootste gedeelte van de ommuring verdwenen is; tegenwoordig wordt de plaats omringd door een gracht met aangrenzende (moes)tuinen en de achterzijden van de stadswoningen. Het op de 17e-eeuwse tekentafel ontstane rechthoekige stadje meet ongeveer 600 bij 400 meter. Het heeft ook geen echt centrum maar kent twee enorme pleinen, net achter de noordelijke en de zuidelijke toegangspoorten. Het zuidelijke plein is het levendigst; daar vind je de weekmarkt en de meeste terrasjes. Aan dit place du Marché vind je ook de monumentale houten markthallen en een grote barokke kerk met de vier evangelisten op de voorgevel.

In de voormalige rue Royale, tegenwoordig de Grande Rue, staat bij elk statig pand vermeld wanneer en aan wie de kardinaal dit lapje grond geschonken heeft – het bouwen van de stad was een sprekend voorbeeld van cliëntelisme. Sommige van de koetspoorten staan open; durf hier en daar gewoon eens een hofje in te lopen en ontdek er alweer een statig pand of verborgen kapel. Je vindt in totaal 28 herenhuizen aan deze hoofdstraat, 14 aan elke kant en precies tegenover elkaar. Ooit identiek maar nu niet allemaal meer in dezelfde staat. En ja, dan kreeg je een stuk grond van Richelieu met de verplichting om er een huis op te bouwen. Maar als je daarvoor niet genoeg geld had, hoe deed je dat dan? Het overkwam de koninklijke geneesheer, die het probleem oploste door zijn voordeur in een zijstraat te plaatsen: dat scheelde weer een vleugel. De buitenste straten zijn eenvoudiger van opzet. Daar woonden de bedienden en het voetvolk; ook zij hadden een eigen huisje.

Kasteel met meerdere levens

Als je vanuit het oosten komt aanrijden langs de Loire, zie je het kasteel van Saumur al van verre opdoemen. Vanuit de wijngaarden van Champigny of via de steile rue Chèvre kom je gemakkelijk bij het kasteel, waar je gratis kunt parkeren op de esplanade Hubert Landais. Heb je het geluk dat de zon schijnt, dan is de aanblik op het nagenoeg witte kasteel overweldigend. Natuurlijk heeft men aan deze kant van het kasteel wijnranken geplant – meer voor de mooiigheid dan voor de wijn. Of wellicht vanuit historisch oogpunt: deze wijnranken werden samen met het kasteel al in de 15e eeuw afgebeeld om de maand september te illustreren in de *Très Riches Heures du Duc de Berry*, een getijdenboek dat tot de absolute hoogtepunten van de middeleeuwse schilderkunst gerekend wordt. Je vindt er een reproductie van in de baljuwzaal van het kasteel, waar we via een brug over de indrukwekkend diepe slotgrachten heen lopen.

Het kasteel van Saumur heeft letterlijk meerdere levens achter zich. De oorspronkelijke romaanse vierkante donjontoren uit de 11e eeuw is reeds lang verdwenen en vervangen door vier zware ronde torens. Hertog Lodewijk I van Anjou bouwde de burcht uit tot een paleis en zijn zoon Lodewijk II gaf het in de 15e eeuw zijn huidige silhouet. Het volksgeheugen heeft vooral *le Bon Roi René* onthouden, zoon van Lodewijk II. Na diens dood in 1480 bleef het kasteel ruim een eeuw onbewoond, totdat in 1589 gouverneur Philippe Duplessis-Mornay zijn intrek nam in het kasteel. Hij werd door koning Lodewijk XIII verjaagd, waarbij het kasteel door soldaten werd geplunderd en ternauwernood aan vernietiging ontsnapte. Het waren zwarte uren voor het kasteel, dat gelukkig door Napoleon van de ondergang werd gered om dienst te doen als staatsgevangenis.

Sinds 1906 is het kasteel in handen van de stad Saumur, die het restaureerde en er een stadsmuseum van maakte: het Museum van Decoratieve Kunsten en van het Paard. Het hele burchtcomplex is gratis toegankelijk, alleen voor een bezoek aan het museumkasteel moet je betalen. Het is een vrij bezoek, waaraan je een korte presentatie door een gids kunt toevoegen. Zelfs als het buiten somber is, blijven de hoge kasteelzalen met hun oude wandtapijten licht dankzij het witte tufsteen. De tentoongestelde kunst was gevarieerd, met bijzondere chinoiserieën en aardewerk en porselein uit befaamde Franse manufacturen. Zware meubels, klassieke vloerstenen en kunstig houtsnijwerk gaven een charmante indruk van het interieur. Als de wind om het kasteel danst, kraakt het houtwerk.

Even verderop in het burchtcomplex ligt de voormalige abdijkerk. In deze *abbatiale*, die in het geheel niet op een kerk lijkt, bevindt zich een summier paardenmuseum, geheel in de traditie van de militaire dressuurschool. Verwacht hier geen dieren; de tentoonstelling betreft vooral het berijden van paarden, met voorwerpen als zadels, harnassen, hoofdtuigen en hoefijzers. Er draait ook een korte film over de indrukwekkende paardenshow van de *Cadre noir*.

Als je om het kasteel heen loopt, geniet je op meerdere plekken van een prachtig uitzicht over de rivier. Aan de Loirekant brokkelt het kasteel langzaam af. Overal in de stad zie je dat veel tufstenen huizen diezelfde verwerking en afbrokkeling vertonen.

LANGS DE LOIRE TOT AAN GENNES

Wanneer je vanaf de landzijde Chênehutte binnenrijdt, vertoont het dorp zich als een lang-gerekte lintdorp aan weerszijden van een slingerend en kabbelend beekje, dat bij het dorpshart de Loire instroomt. Daar vind je het oude haventje van Chênehutte, de *Cale des Tuffeaux*, een overblijfsel uit de hoogtij van de scheepvaart op de Loire. Snuif hier de sfeer van het rivierdorp op en loop vervolgens de *chemin des Châteliers* in, een karakteristiek straatje. Het andere deel van het dorp – Les Tuffeaux – strekt zich in een lange, smalle hoofdstraat langs de Loire uit, met als hoogtepunt het prachtige portaal van het oude kerkje Notre-Dame-de-la-Prée-des-Tuffeaux. Wanneer je het straatje achter die kerk inloopt, kun je weer genieten van een schitterend uitzicht op de rivier.

Even verder vertoont buurtschap Saint-Jean een traditioneel oratorium voor de Loirevaarders, door hen in de 18e eeuw geschonken aan het dorp. Het gebouwtje stond eerst dicht bij de Loire en vertoont de sporen van alle overstromingen.

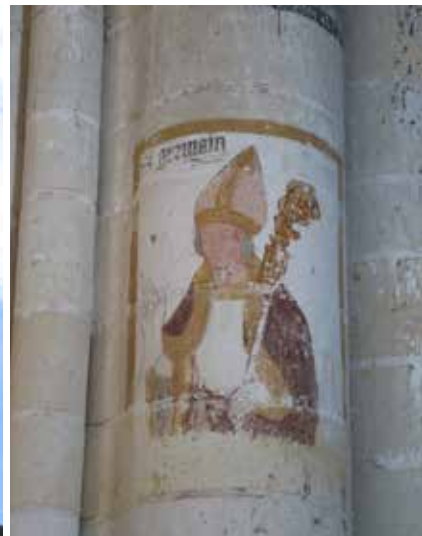
In Trèves valt vooral de hoge donjontoren op, die meer dan 30 meter boven de Loire uitsteekt. Een wandeling door de pittoreske steegjes van het dorp voert je langs de oude paardenstallen van het *Cour Condé* in een rondje om de toren, tot aan het sobere Saint-Aubinkerkje. In een hoekje ligt Robert Le Maçon, een groen uitgeslagen *gisant*; Saint-Avertin waakt over de bezoekers. Te voet kun je vervolgens nóg hoger klimmen, tot aan de oude feodale motte van Trèves.

Daarna volgt Cunault. Zodra je er binnenrijdt, ben je meteen onder de indruk van dit charmante dorp, compleet met kasteel, kapel en enkele goed bewaarde renaissancehuizen. Vooral de

imposante romaanse kerk is erg indrukwekkend. De muren en pilaren dragen nog enkele oude fresco's uit de 15e eeuw, waarvan het rood en het geel gebleven zijn; onder meer Saint-Germain is goed te herkennen. Ook de beeldhouwde kapitelen zijn schitterend. Het is vooral de grootsheid van de binnenzijde die indruk maakt, samen met de serene stilte die er hangt. Deze Notre-Dame wordt met recht tot de mooiste romaanse kerken van Frankrijk gerekend. Men bezit er een zeer mooi reliëfschrijn van Saint-Maxenceul, een van de leerlingen van Sint-Maarten. Het kostbare kunstwerk dateert uit de 13e eeuw.

Als je het snel stijgende straatje achter de kerk volgt, kom je de ruïne van de voormalige parochiekerk Saint-Maxenceul tegen, achteraan op het oude kerkhof, waar ook de schrijver Hervé Bazin begraven ligt. Deze 12e-eeuwse kerk werd in 1754 getroffen door de bliksem en is sindsdien nooit herbouwd – slechts enkele muren staan nog overeind en je hebt er een weids uitzicht over de achterliggende vallei.

Het dynamische Gennes ligt centraal tussen Saumur en Angers, bij een van de twee bruggen over de Loire. Het dorp is trots op zijn amfitheater uit de tweede eeuw, dat een groot deel van het jaar bevolkt wordt door een kudde geiten. Door Gennes loopt – net als in het tegenovergelegen dorp Les Rosiers-sur-Loire – een goed gedocumenteerde dorpswandelroute langs oude paadjes en door kleine straatjes. Van de twee mooie kerken is de Saint-Eusèbe de bijzonderste, al is het alleen maar vanwege de ligging: de kerk staat op een heuvel aan de rivier en is van verre te zien. Deze kerk, half ruïne, biedt naast het oorlogsmonument van de Mémorial des Cadets de Saumur een wijds uitzicht over de Loire, in vele tinten blauw.

REGISTER

- Amboise 41, 47
 Angers 153
 Athée-sur-Cher 73
 Aubigné-sur-Layon 143
 Azay-le-Rideau 99
 Azay-sur-Indre 93
 Baugé 158
 Beaufort-en-Vallée 157
 Beaugency 21
 Beaulieu-lès-Loches 91
 Beauregard 37
 Beauval 81
 Béhuard 146
 Blaison-Gohier 140
 Bléré 73
 Blois 27
 La Bohalle 9
 Bourgueil 63
 Bracieux 35
 Brézé 128
 Brissac-Quincé 141
 Candes-Saint-Martin 113
 Chambord 30
 Champchevrier 55
 Champigny-sur-Veude 106
 Chanceaux-près-Loches 92
 La Chapelle-sur-Loire 61
 Château-Renault 48
 Châteauvieux 79
 Châtres-sur-Cher 85
 Chaufonds-sur-Layon 145
 Chaumont-sur-Loire 38
 Chédigny 88
 Chémery 81
 Chemillé-sur-Indrois 87
 Chênehutte 134
 Chenonceau(x) 73
 Cheverny 32
 Chinon 106
 Chouzé-sur-Loire 63
 Cinq-Mars-la-Pile 55
 Cormery 94
 Le Coudray-Macouard 126
 Courçay 93
 Cravant-les-Côteaux 102
 Crissay-sur-Manse 101
 Cunault 134
 Denée 150
 Dénezé-sous-Doué 132
 La Devinière 111
 Doué-la-Fontaine 131
 Faveraye-Mâchelles 144
 Faye-la-Vineuse 104
 Fontaines-en-Sologne 35
 Fontevraud-l'Abbaye 115
 Fougères-sur-Bièvre 37
 Genillé 88
 Gennes 135
 Le Gué-Péan 76
 L'Île-Bouchard 102
 L'Islette 99
 Langeais 59
 Léré 14, 114
 Lignéres-de-Touraine 67, 68
 Loches 91
 Louerre 142
 Luynes 55
 Martigné-Briand 143
 Menars 25
 Mennetou-sur-Cher 83
 Montbazou 95
 Montgeoffroy 157
 Monthou-sur-Cher 76
 Montpoupon 89
 Montrésor 87
 Montreuil-Bellay 129
 Montrichard 75
 Montsoreau 15, 114, 119
 Nouans-les-Fontaines 85
 Noyers-sur-Cher 77
 Parçay-Meslay 49
 Parnay 120
 Le Plessis-Bourré 155
 Pocé-sur-Cisse 47
 Les Ponts-de-Cé 151
 Le Puy-Notre-Dame 130
 Rablay-sur-Layon 145
 Richelieu 105, 107
 Rigny-Ussé 69
 Rivarenes 15
 Rivière 103
 La Roche-Clermault 111
 Rochemenier 15, 132
 Les Roches-Tranchelion 101
 Romorantin-Lanthenay 82
 Les Rosiers-sur-Loire 135
 Saché 100
 Saint-Aignan 78
 Saint-Aubin-de-Luigné 145
 Saint-Dyé-sur-Loire 24
 Saint-Michel-sur-Loire 61
 Saint-Ouen-les-Vignes 47
 Saint-Pierre-en-Vaux 141
 Saint-Rémy-la-Varenne 140
 Saint-Sylvain-d'Anjou 157
 Saumur 121
 Savennières 147
 Savonnières 66
 Selles-sur-Cher 15, 80
 Semblançay 54
 Serrant 150
 Seully 111
 Souzay-Champigny 120
 Suèvres 25
 Tavant 102
 Thésée 77
 Le Thoureil 139
 Tour-en-Sologne 35
 Tours 51
 Trèves 134
 Troussay 33
 Turquant 15, 119
 Valanjou 13
 Valençay 84
 Valmer 49
 Vernou-sur-Brenne 49
 Le Vieil-Baugé 158
 Villaines-les-Rochers 100
 Villandry 63
 Villeloin-Coulangé 85
 Villesavin 35
 Vouvray 49

NB: Terloops vermelde namen 'onderweg' en namen van *communes nouvelles* zijn niet in dit namenregister opgenomen.